

Навчальна лекція (лат. «lectio» - читання)- логічно завершений, науково обґрунтований, послідовний і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, теми чи розділу навчального предмета, ілюстрований за необхідності наочністю та демонструванням дослідів.

Сучасними видами лекцій є такі як:

інформаційна,

проблемна лекція,

лекція-візуалізація,

бінарна лекція,

лекція-дискусія,

лекція із заздалегідь запланованими помилками,

лекція-консиліум або конференція.

Інформаційна лекція.

Зміст лекції безпосередньо передається викладачем у готовому виді через монолог. Це найбільш поширений вид лекції, оскільки вимагає незначної кількості часу на підготовку. Інформаційна лекція оптимальна тоді, коли матеріал знаходиться у різних літературних джерелах, які недоступні студенту, важкий для розуміння, або зовсім новий.

Структура інформаційної лекції.

1. Організаційний етап:

1.1. Перевірка наявності студентів та їх готовності до заняття.

1.2. Актуалізація опорних знань з теми

1.3. Повідомлення теми, мети і завдань. Мотивація навчальної діяльності студента.

1.4. Ознайомлення з додатковою літературою.

2. Основний етап:

2.1. Виклад основного змісту теми.

3. Заключний етап:

3.1. Узагальнення основних теоретичних понять.

3.2. Встановити зв'язок основних теоретичних понять з практичним використанням.

3.3. Вияснити перспективи розвитку.

Проте на сьогоднішній день інформаційна лекція втрачає своє вагомe значення як інструмент формування компетентності студентів в силу малого їх залучення до діалогу, обговорення, дискусії.

Проблемна лекція.

На відміну від інформаційної лекції, на проблемній лекції нове подається як невідоме, яке необхідно “відкрити”. Викладач, створивши проблемну ситуацію, спонукає студентів до мислительних дій її розв'язання, крок за кроком підводячи до цілі. В умові поданої проблемної задачі є суперечності, які потрібно знайти і розв'язати.

Проблемні лекції сприяють розвитку теоретичного мислення, пізнавального інтересу до предмета, забезпечують професійну мотивацію, корпоративність.

Структура проблемної лекції.

1. Організаційний етап:

1.1. Перевірка наявності студентів та їх готовності до заняття.

1.2. Актуалізація опорних знань з теми

1.3. Повідомлення теми, мети і завдань. Мотивація навчальної діяльності студента.

1.4. Ознайомлення з додатковою літературою.

2. Основний етап:

2.1. Постановка проблеми.

2.2. Розв'язання проблеми

2.3. Формулювання висновку

3. Заключний етап:

3.1. Узагальнення основних теоретичних понять.

Лекція-візуалізація (лат. «visualis» - зоровий) виникла як результат пошуку нових можливостей реалізації принципу наочності. Викладач на такій лекції використовує демонстраційні матеріали, форми наочності, які не лише доповнюють словесну інформацію, а й самі виступають носіями змістовної інформації. Підготовка такої лекції полягає у реконструюванні, перекодуванні змісту лекції або її частини у візуальну форму для подання студентам через технічні засоби. Читання її зводиться до вільного, розгорнутого коментування підготованих матеріалів. У візуальній лекції важливі візуальна логіка, ритм подачі матеріалу, його дозування, майстерність і стиль спілкування викладача з аудиторією.

Структура лекції-візуалізації.

1. Організаційний етап:

1.1. Перевірка наявності студентів та їх готовності до заняття.

1.2. Актуалізація опорних знань з теми

1.3. Повідомлення теми, мети і завдань. Мотивація навчальної діяльності студента.

1.4. Ознайомлення з додатковою літературою.

2. Основний етап:

2.1. Вступна частина (виклад нового навчального матеріалу).

2.2. Інструкція щодо перегляду фільму (вказуються фрагменти, на які необхідно звернути увагу, задаються запитання для обговорення після перегляду фільму).

2.3. Перегляд навчального кінофільму

3. Заключний етап:

3.1. Узагальнення основних теоретичних понять.

Бінарна лекція (лат. «binaries» - який складається з двох частин), або лекція-дискурс - це викладу матеріалу у діалозі двох викладачів. Застосовується бінарна лекція у медичній освіті як спроба реалізації міжпредметних зв'язків при вивченні найбільш важких проблем. Наприклад, залучення до ведення лекції викладачів кафедр нормальної біології та біохімії та ін.. Лекція буде ефективною, якщо лектори володіють інтелектуальною і особистісною сумісністю, розвинутими комунікативними вміннями, здатні до швидкої реакції та імпровізації. Реалізуються два варіанти такого типу лекції. 1. Моделюються реальні ситуації обговорення теоретичних і практичних питань двома спеціалістами. Наприклад, викладач сестринської справи і викладач психології спілкування пояснюють тему "Догляд за важко хворими". Перевагами такої лекції є актуалізація наявних у студентів знань, необхідних для розуміння діалогу та участі у ньому; створення проблемної ситуації, розгортання системи доведення тощо. На такій лекції виховується культура дискусії, вміння вести діалог сучасного пошуку і приймати рішення. 2. Два викладач одного навчального предмету одну тему. Один викладач пояснює основний навчальний матеріал, другий задає проблемні запитання, акцентуючи увагу на головних моментах теми, активізуючи при цьому мислення студентів, залучаючи їх до мислительної діяльності лектора.

Структура бінарної лекції.

1. Організаційний етап:

1.1. Перевірка наявності студентів та їх готовності до заняття.

1.2. Актуалізація опорних знань з теми (1-й викладач).

1.3. Повідомлення теми, мети і завдань. Мотивація навчальної діяльності студента (1-й викладач).

1.4. Ознайомлення з додатковою літературою (1-й викладач).

2. Основний етап:

2.1. Виклад першого фрагменту нового навчального матеріалу (1-й викладач).

2.2. Проблемне запитання 2-ого викладача

2.3.Відповідь 1-ого викладача

2.4.Виклад другого фрагменту нового навчального матеріалу (1-й викладач).

2.5. Проблемне запитання 2-ого викладача

2.6.Відповідь 1-ого викладача

3.Заключний етап:

3.1.Заключне слово 1-го і 2-го викладача

Лекція із заздалегідь запланованими помилками передбачає визначену кількість типових помилок змістового, методичного, поведінкового характеру. Їх список викладач дає студентам на початку лекції. Завданням студентів є фіксування цих помилок на полях конспекту впродовж лекції. На розбір помилок викладач відводить 10-15 хвилин. Така лекція одночасно виконує стимулюючу, контрольну і діагностичну функції.

У ВМ(Ф)НЗ матеріалом для такої лекції можуть стати помилки лікарів (діагностичні, поведінкові, етичні та ін.).

Структура лекції із заздалегідь запланованими помилками

1. Організаційний етап:

1.1. Перевірка наявності студентів та їх готовності до заняття.

1.2. Актуалізація опорних знань з теми

1.3. Повідомлення теми, мети і завдань. Мотивація навчальної діяльності студента.

1.4. Ознайомлення з додатковою літературою.

2. Основний етап:

2.1. Інструкція щодо фіксування помилок (вказуються кількість помилок)

2.2. Виклад нового навчального матеріалу.

2.3. Розбір помилок.

3. Заключний етап:

3.1. Узагальнення основних теоретичних понять.

На лекції-консиліумі, або конференції викладач пропонує студентам письмово поставити йому запитання. Студенти формулюють запитання у письмовій формі і передають їх викладачеві. Така лекція читається як зв'язний текст, у процесі якого даються відповіді на запитання. Її доцільно проводити на початку теми для виявлення інтересів групи або потоку, їх установок, можливостей; в середині - для залучення студентів до вузлових моментів курсу і систематизації знань; у кінці - для визначення перспектив розвитку засвоєного змісту; перед екзаменом - для узагальнення розділу, теми або курсу в цілому. Запитання повинні бути проблемними, виходити за межі навчальної програми з даного навчального предмету, для їх висвітлення потрібно використовувати додаткову літературу

Структура лекції-прес-конференції

1. Організаційний етап:

1.1. Перевірка наявності студентів та їх готовності до заняття.

1.2. Ознайомлення з додатковою літературою.

2. Основний етап:

2.1. Повідомлення етапів роботи на занятті

2.2. Запитання студентів

2.2. Відповіді викладача на запитання.

3. Заключний етап:

3.1. Узагальнення основних теоретичних понять.

Лекція - бесіда, або "діалог з аудиторією", найбільш поширена і порівняно проста форма активного залучення слухачів в навчальний процес. Вона припускає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Її перевага полягає в тому, що вона дозволяє привертати увагу слухачів до найбільш важливих питань теми, визначати зміст і темп викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії. Участь студентів в лекції – бесіді забезпечується питаннями до аудиторії, які можуть бути як елементарними, так і проблемними. Питання можуть як упереджати інформаційний блок, так і резюмувати зміст блоку.

Структура лекції-бесіди:

1. Організаційний етап:

1.1. Повідомлення мети і завдання лекції.

2. Основний етап:

2.1. Виклад 1-го фрагмента матеріалу викладачем.

2.2. Питання до аудиторії.

2.3. Відповіді студентів.

2.4. Виклад наступного фрагмента матеріалу викладачем.

2.5. Питання до аудиторії.

2.6. Відповіді студентів.

3. Заключний етап:

3.1. Узагальнення основних теоретичних понять.

Лекція-дискусія припускає організований викладачем вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами лекції.

Структура лекції-дискусії:

Структура лекції-бесіди:

1. Організаційний етап:

1.1. Повідомлення мети і завдання лекції.

1.2. Актуальність питання.

2. Основний етап:

2.1. Повідомлення порядку роботи на занятті.

2.2. Виклад 1-го фрагмента матеріалу викладачем.

2.3. Проблемне питання до аудиторії.

2.4. Вільна дискусія.

2.5. Підведення підсумків дискусії викладачем.

2.6. Виклад 2-го фрагмента і так далі

3. Заключний етап:

3.1. Узагальнення основних теоретичних понять.

Лекція-консультація проводиться, коли тема носить суто практичний характер. Після короткого викладу основних питань теми студенти ставлять викладачеві питання, які не повинні виходити за рамки учбової програми. Відповідям на них може відводитися до 50 навчального часу. У кінці заняття проводиться невелика дискусія - вільний обмін думками, який підсумовує викладач.

Структура лекції-консультації:

1. Організаційний етап:

1.1. Повідомлення мети і завдання лекції.

2. Основний етап:

2.1. Короткий виклад основних питань теми викладачем.

2.2. Запитання студентів

2.3. Відповіді викладача.

2.4. Вільна дискусія.

2.5. Підведення підсумків дискусії викладачем.

3. Заключний етап:

3.1. Узагальнення основних теоретичних понять.

У практиці вищого медичного (фармацевтичного) навчального закладу особливе місце займає клінічна лекція. Її застосовують у таких випадках: - якщо з'явилися нові наукові досягнення або напрями в науці, які не ввійшли у навчальні підручники; - з метою внесення корекції у зміст навчального матеріалу підручника; - при наявності різних підходів до проведення діагностики чи лікування хвороби, у яких студентам важко самостійно розібратися.